

Enric Granados l'ha fet aprendre català

El melòman i periodista nord-americà John W. Milton (Minnessota, EUA, 1935) va arribar fa vuit anys a Barcelona amb la intenció d'escriure una biografia del compositor i pianista Enric Granados (Lleida, 1867 – Canal de la Mànega, 1916). Però es va trobar amb una sorpresa: el seu coneixement de l'idioma castellà, fruit de les seves estades a Llatinoamèrica, no li permetia entendre molts dels documents –cartes, articles, etc.– conservats en arxius públics i privats. I es va veure obligat a aprendre català, i a fer-ho de pressa i corrent.

Al cap de sis anys, apareixia la biografia, un recorregut novel·lat per la vida i l'època de Granados de més de cinc-centes atapeïdes pàgines, que Pagès Editors ha traduït amb el títol *El rossinyol abatut. Enric Granados, una vida apassionada. (1867-1916)*.

La biografia no solament ha recordat als lectors americans la importància musical de Granados, sinó que també els ha acostat a la vida musical, artística i cultural de la Barcelona de les penyes d'escriptors, músics i pintors, i de la Catalunya dels estius romàntics, de final del XIX i principi del XX. Escrita de manera novel·lada, però amb fidelitat absoluta als fets, ha obtingut al seu país dos premis de ficció històrica i n'ha quedat finalista de dos més.

Com va aprendre català? “Tinc un amic català, Joan Roca, cap de la biblioteca de la Universitat de Minnessota –ens diu John W. Milton– que em va dir com ho havia de fer. Cada dia obria l'ordinador i llegia, per aquest ordre, les mateixes notícies aparegudes en un diari anglès, un de castellà i un de català. Així adquiria vocabulari. Ho feia durant unes tres hores. Em va dir que no deixés de fer-ho cap dia. I després, escoltava una bona estona Catalunya Ràdio. Al cap de sis mesos, i amb l'ajut d'un diccionari i un manual de conjugació de verbs, ja podia entendre un text escrit en català.”

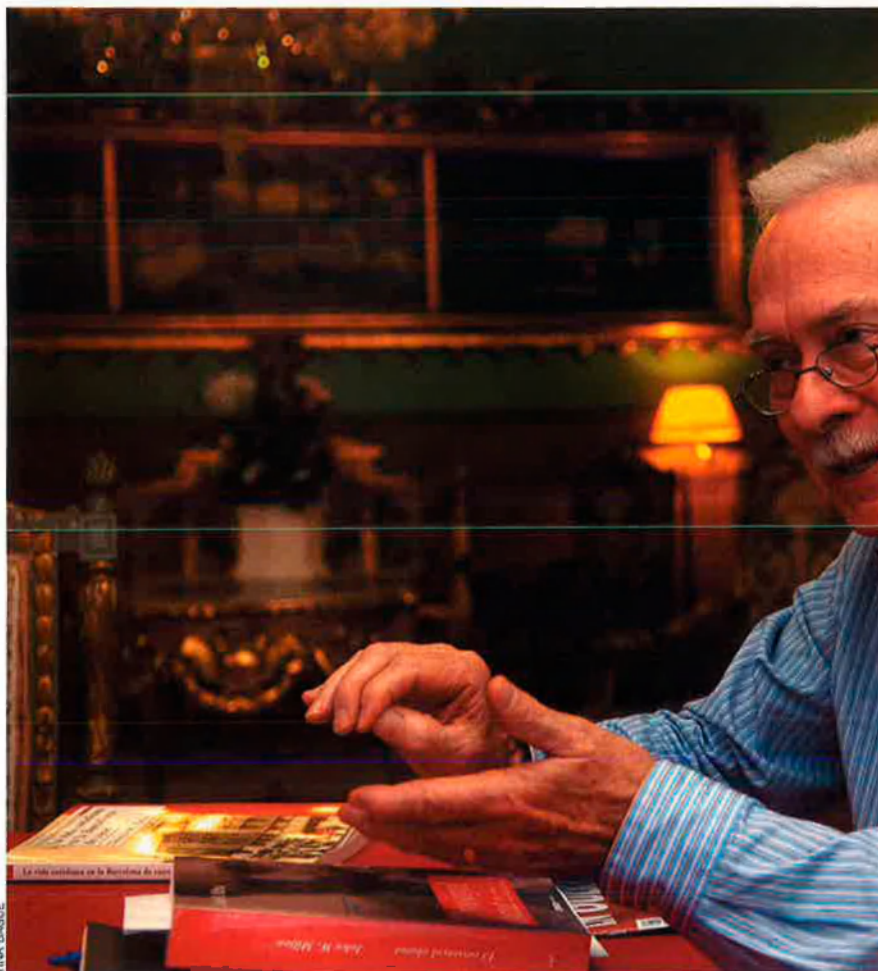
De Catalunya, en desconeixia la llengua, però no la seva existència. “Vaig conèixer personalment Pau Casals a San Juan de Puerto Rico. Li vaig sentir ‘El cant dels ocells’, amb el qual tancava

tots els seus concerts, i em van explicar la simbologia que tenia l'acte i la importància d'aquesta cançó popular catalana en la vida del mestre.”

El seu amor per Granados i Albéniz el va portar a estudiar guitarra, fins a aconseguir interpretar, en recitals íntims, la música d'aquests compositors.

Un dia de primavera de l'any 1998, conduïnt per Minnessota, va sentir un lo-

cutor de ràdio que deia: “Avui és 24 de març, l'aniversari de la mort d'Enric Granados, que va morir l'any 1916, al canal de la Mànega.” Això el va fer interessar-se per la seva vida. “Vaig recórrer les biblioteques principals dels Estats Units –ens diu– i vaig comprovar que la història completa de la vida d'Enric Granados no s'havia explicat, encara.”

John W. Milton ha hagut d'aprendre la llengua catalana per poder escriure la biografia més detallada i completa d'Enric Granados feta mai. El pianista i compositor de Lleida ha aconseguit, més de vuitanta anys després de la seva mort, que el periodista de Minnessota aprengui català.

EL TEMPS

Enric Granados ja té la seva gran biografia. L'ha escrita el periodista americà John W. Milton, en forma de novel·la.

És impressionant la llista de persones amb les quals ha parlat. La majoria, descendents dels fills de Granados o dels seus col·laboradors més íntims. I també descendents de mecenes i amics, en especial del doctor Andreu, el seu principal mecenes, i dels Godó d'Igualada.

“Encara vaig trobar tres persones –ens diu– que l’havien conegut personalment. Un, Joaquim Maria Nin-Culmell,

que conservava records personals, barrejats amb els que li havia transmès la seva mare, Rosa Culmell. Granados era amic del matrimoni Nin-Culmell i quan el marit, Joaquim Nin, la va deixar, li va oferir el seu ajut. La segona és una Godó, dels Godó d'Igualada, parenta de Clotilde Godó, alumna i ajudant de Granados. Ja tenia més de cent anys quan la vaig conèixer. I Mercedes Madriguera, de Barcelona, germana petita de Pepita Madriguera, deixeble predilecta de Granados. Conservava retalls de diari, articles escrits per la germana, fotografies i records personals de la germana gran. Tots tres han mort.”

Enric Granados i la seva esposa, la valenciana Amparo Gal Llovera, van morir ofegats quan el Sussex, en el pas del canal de la Mànega, va ser torpedinat per un submarí alemany. Anaven de retorn a casa després d’assistir a l’estrena de *Goyescas*, a Nova York. “Ningú no havia explicat amb detall la mort del matrimoni, i hi havia versions diverses”, ens diu Milton.

“Vaig anar –ens comenta el biògraf– al Museu Marítim de Londres, on està ben documentat l’atac al Sussex. Vaig llegir la premsa de l’època, que en va parlar molt. Com se sap, el vaixell finalment no va ser enfonsat i va poder arribar a port. Va haver-hi molts supervivents i, per tant, molts testimonis. A més, tres persones van deixar-ne testimoni escrit, amb tot de detalls. I també he consultat els diaris del capità del vaixell i les notes del submarí alemany. La versió fidedigna és que ella, amb altres dones i nens, va pujar a un bot salvavides, però es va tombar i va caure a l’aigua. Enric va saltar per salvar-la, però, ben abraçats, es van enfonsar junts. L’amarga paradoxa del cas és que Granados tenia por a viatjar en vaixell i ho feia molt poc. Això va frenar la seva carrera internacional, a diferència d’Albéniz i de molts altres músics de l’època.”

John W. Milton ha tingut un interès especial a veure els escenaris principals de la vida de Granados, per poder-los plasmar, dels Quatre Gats de Barcelona al xalet del doctor Andreu de Puigcerdà, passant per Tiana, Olot, Igualada, Ripoll, Sitges o Sant Salvador, i, no cal dir-ho, tots els carrers, places i edificis de Barcelona que el pianista freqüentava, de la seva acadèmia a ca seva. “Cap biògraf o estudiós de Granados –ens

diu– no havia anat al xalet del doctor Salvador Andreu i Grau de Puigcerdà, construït al costat de l’estany. Era important veure’l perquè Granados hi va compondre els *Valsos poètics* el 1893, contemplant aquell paisatge meravellós dels Pirineus i la plana de la Cerdanya que es veu des del xalet, inspirant-s’hi.” Granados tenia amants. “No gaires”, matisa Milton. “A més –afegeix–, algunes estudiants van enamorar-se’n, sense que arribessin a intimar-hi. El cas més conegut és el de Maria Oliveró. Tenia quinze, setze anys. Escrivia cartes d’amor al seu professor i hi afegia poemes d’amor de Roís de Corella i de Yeats. Granados, en correspondència, li va dedicar una peça, ‘Escenes romàntiques’, que va estrenar ell mateix. Però, en comptes d’amagar les cartes, les va deixar entre les partitures i la dona les va descobrir. Amparo va imaginar-se que la dedicatòria de la peça era alguna cosa més que la dedicatòria del professor a l’alumne distingit i li va imposar dues condicions, que es va veure obligat a acceptar: que la noia deixés l’acadèmia i que ell no toqués mai més la peça. Àl·cia de Larrocha, una de les persones que m’ha ajudat més, l’ha tocada i l’ha gravada, perquè és una peça molt bona.”

Després de dedicar-hi tots els sis anys anteriors a l’edició del llibre, John W. Milton pot presentar Granados com si l’hagués conegut. “M’he posat a la seva pell.” Ens el presenta: “Era una persona oberta i generosa. Quan va compondre *Goyescas*, ho va fer en col·laboració de Clotilde Godó, molt més jove que ell. Pau Casals es feia creus que un compositor del seu prestigi hagués acceptat de col·laborar amb una estudiant. L’altre tret que cal destacar és la seva cultura humanística. La seva cultura no era només musical. Una malaltia el va marcar. Patia una alteració digestiva sense remei desconeguda llavors i identificada després, la malaltia de Crohn. Per això era prudent en el menjar. Menjava poc, i coses senzilles, sopes, peix bullit.”

I quant a l’actitud davant el món de la burgesia melòmana, Milton el veu com un artista d’esperit bohemi que s’hi movia com un observador distant. “No és gratuït –ens diu– que triés Goya per homenatjar-lo, un artista de l’aristocràcia, distant però curiós.”

Lluís Bonada